

มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา
THAILAND FUTURE
FOUNDATION

Policy
WATCH

Engage • Analyze • Inform

8

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ ค่าจ้างและแรงงานไทย

— และนโยบายที่มีต่อธุรกิจและเศรษฐกิจไทย —

8

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับค่าจ้างและแรงงานไทย และนโยบายที่มีต่อธุรกิจและเศรษฐกิจไทย

เบื้องหลังงานเขียนชิ้นนี้พวกผมเห็นว่าการพูดคุยเกี่ยวกับนโยบายด้านแรงงานต่างๆ รวมถึงนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำต่ำ 300 บาท แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการพูดคุยส่วนใหญ่จะใช้ความรู้สึก หรือเป็นความคิดเห็นที่ขาดการวิเคราะห์ และอ้างอิงจากข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ทางเราจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (Labour Force Survey) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ณ ปี 2553 ซึ่งข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานไทยที่เป็นปัจจุบันและน่าเชื่อถือที่สุด เพื่อให้ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับนโยบายด้านแรงงานมีข้อมูลประกอบการพูดคุย ถกเถียงและตัดสินใจ ไม่ว่าจะในวงสนทนาตามร้านกาแฟ การประชุม หรือเวทีสัมมนาต่างๆ ก็ตาม

ข้อเท็จจริงที่ 1 : น้อยกว่าครึ่งแรงงานไทยเป็นลูกจ้างที่รับค่าจ้าง

แรงงานไทยปัจจุบันมีอยู่ 38 ล้านคน เป็นลูกจ้างเพียง 17 ล้านที่รับค่าจ้าง และแรงงานอีก 21 ล้านคนที่เหลือประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกร คนขับแท็กซี่ หาบเร่ พ่อค้าแม่ค้า ประกอบธุรกิจส่วนตัว ฯลฯ

แสดงว่าแรงงานน้อยกว่าครึ่งได้รับประโยชน์โดยตรงจากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ สิ่งนี้อาจเกิดขึ้นคือถึงแม้ว่าค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาท จะช่วยให้ลูกจ้างในกลุ่ม 17 ล้านคนบางกลุ่มได้รับประโยชน์ แต่ก็มีโอกาสเป็นไปได้สูงที่จำนวนลูกจ้างจะลดลง เพราะบริษัทจะลดการจ้างงาน และลูกจ้างที่ตกงานกลุ่มนี้ก็หวังที่จะย้ายไปประกอบอาชีพอื่นเหมือนแรงงานในกลุ่ม 21 ล้านคน

ข้อเท็จจริงที่ 2 : แรงงานกว่า 11 ล้านคน มีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน

จากรายงานการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปัจจุบันแรงงานไทย 11.5 ล้านคนมีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน หรือประมาณ 7,800 บาทต่อเดือน (โดยคิดจากวันทำงาน

เฉลี่ย 26 วันต่อเดือน) โดยแรงงาน 11.5 ล้านคนเท่ากับ 70%ของลูกจ้างทั้งหมด หรือประมาณ 30 % ของแรงงานไทย และเกือบทั้งหมดของแรงงานกลุ่มนี้ (10.5 ล้านคน) อยู่ในภาคเอกชน

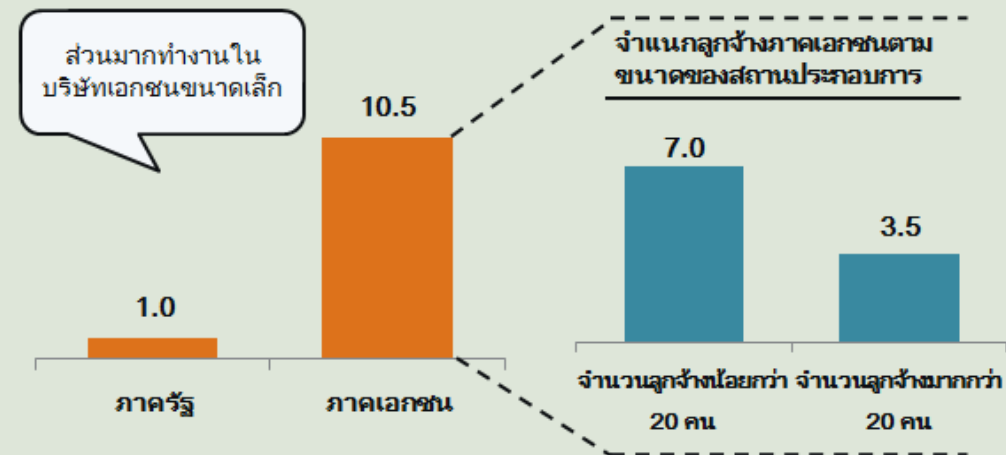
ดังนั้นหากมีการดำเนินนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ 300 บาทอย่างเต็มที่และทั่วถึง จะกระทบต่อแรงงานและบริษัทจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนถึงค่าจ้างปัจจุบันที่ต่ำมาก ในปัจจุบันค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานที่จบระดับประถมศึกษา (5,100 บาทต่อเดือน) หรือระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (6,100 บาทต่อเดือน) (ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำเฉลี่ยต่อเดือนตามนโยบายใหม่ ปัจจุบันมีเพียงแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น ที่มีค่าจ้างเฉลี่ย 7,800 บาทต่อเดือน) ที่ใกล้เคียงค่าจ้างขั้นต่ำตามนโยบายดังกล่าว ค่าจ้างบาทต่อวันจะทำให้ต้นทุนค่าจ้าง 300 เพิ่มขึ้นกว่า 50 % สำหรับธุรกิจที่จ้างแรงงานที่จบประถมศึกษา หรือประมาณ 30% โดยเฉลี่ยสำหรับธุรกิจที่จ้างแรงงานที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ถ้ามองอีกมุมหนึ่ง 53 จังหวัดในประเทศไทย ยังมีค่าจ้างเฉลี่ยต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน

1 ลูกจ้าง 11.5 ล้านคนที่ไม่ได้จบปริญญาตรี ได้รับค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน

จำนวนลูกจ้างที่ไม่ได้จบปริญญาตรี และได้รับค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน จำแนกตามลักษณะขององค์กร

หน่วย: ล้านคน

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2553 โดยคำนวณจากวันทำงาน 26 วันต่อเดือน

ที่มา : บริษัท ดีแอดไวเซอร์ วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อเท็จจริงที่ 3 : แรงงานเหล่านี้อยู่ที่ไหน ?

เกือบครึ่งหนึ่งของลูกจ้าง 11.5 ล้านคน ที่มีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน ทำงานอยู่ในธุรกิจขนาดเล็ก ที่จ้างคนงานน้อยกว่า 10 คน ธุรกิจเล็กๆ เหล่านี้ ยากที่จะรับต้นทุนค่าจ้างที่สูงขึ้นมา

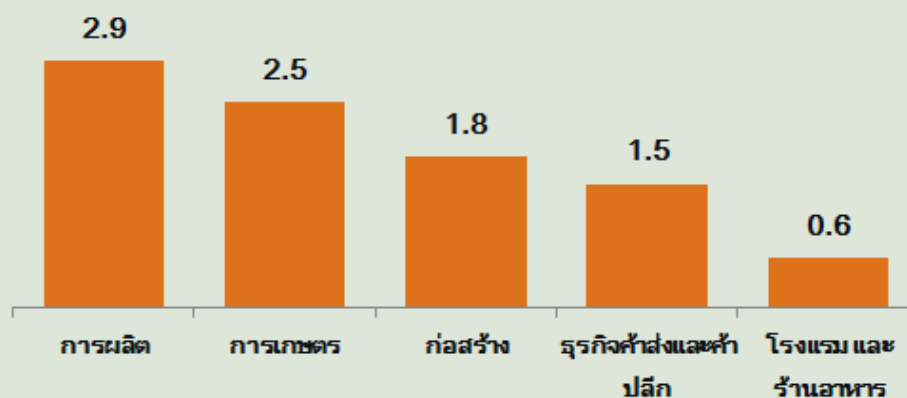
กว่า 75 % ของแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาท อยู่ใน 4 sector ได้แก่ภาคการผลิต การเกษตร ก่อสร้าง และธุรกิจทั้งค้าส่งและค้าปลีก ซึ่งกว่า 3 ล้านคนอยู่ในภาคการผลิตอย่างเดียว และเกือบครึ่ง (46%) ของแรงงานที่อยู่ในภาคการผลิต อยู่ในอุตสาหกรรมการผลิตอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และเฟอร์นิเจอร์

จังหวัดที่มีจำนวนแรงงานกลุ่มนี้มากที่สุด คือ กรุงเทพมหานคร (856,000) รองลงมาคือ นครราชสีมา (607,000) เชียงใหม่ (409,000) และขอนแก่น (336,000) ตามลำดับ เป็นที่น่าสังเกตว่าภูเก็ตมีแรงงานกลุ่มนี้ไม่มาก (42,000)

2 ส่วนมากแรงงานกลุ่มนี้ทำงานในอุตสาหกรรมผลิต

จำนวนแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน แยกตามประเภทกิจการที่ทำงานอยู่

หน่วย : ล้านคน

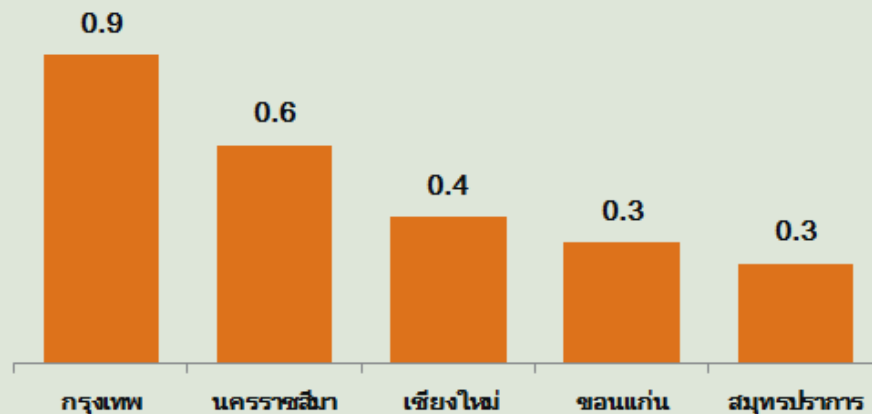
หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2553 โดยคำนวณจากวันทำงาน 26 วันต่อเดือน

ที่มา : บริษัท ดีแอดไวเซอรี วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

3 ...ส่วนมากแรงงานกลุ่มนี้ทำงานในกรุงเทพ

จำนวนแรงงานที่มีค่าจ้างต่ำกว่า 300 บาทต่อวัน จำแนกตามพื้นที่

หน่วย: ล้านคน

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2553 โดยคำนวณจากวันทำงาน 26 วันต่อเดือน

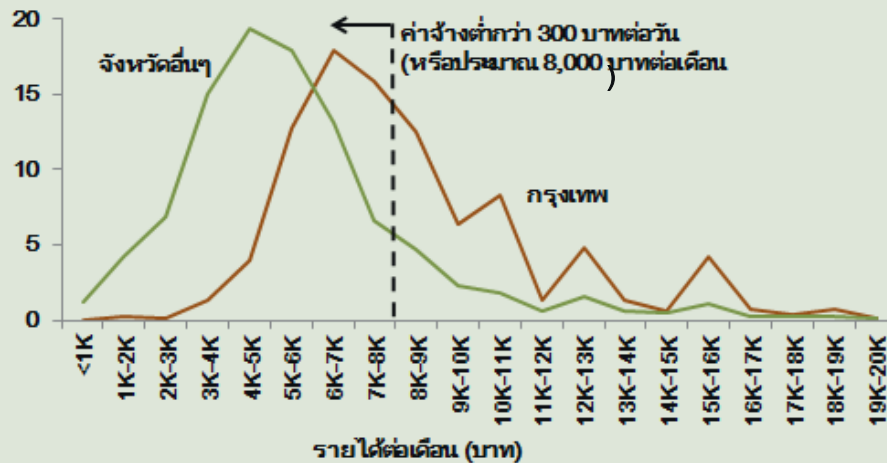
ที่มา : บริษัท ดีแอดไวเซอร์ วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสำรวจภาวะการทำงานของประชากร
ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ผลกระทบของนโยบายใหม่จะดูแลเพียงค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนที่สูงกว่าค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนจากการปรับนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำใหม่ไม่ได้ แต่ต้องดูผลกระทบที่ขึ้นอยู่กับกระจายของค่าจ้างทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ถึงแม้ว่าค่าจ้างเฉลี่ยต่อเดือนในกรุงเทพ 14,000 บาท สูงกว่าค่าจ้างขั้นต่ำต่อเดือนตามนโยบายใหม่ 7,800 บาท แต่ในกรุงเทพก็มีแรงงานที่มีค่าจ้างต่อเดือนต่ำกว่า 7,800 บาท สูงถึง 850,000 คนที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำใหม่

4 สิ่งสำคัญคือการกระจายค่าจ้างทั้งหมด

การกระจายของค่าจ้างทั้งหมดในกทม. และจังหวัดอื่นๆ

หน่วย: สัดส่วนในแต่ละระดับรายได้ (%)

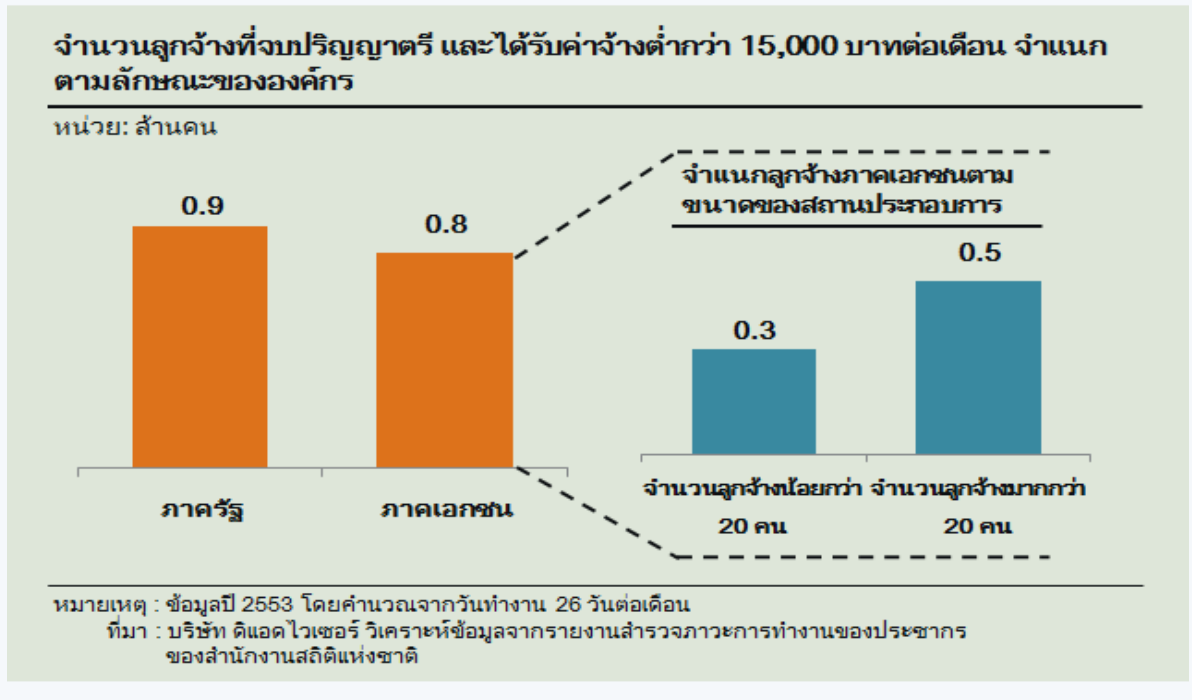
หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2553 โดยคำนวณจากวันทำงาน 26 วันต่อเดือน

ที่มา : บริษัท ดีแอดไวเซอร์ วิเคราะห์ข้อมูลจากรายงานสำรวจภาวะการทำงานของประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อเท็จจริงที่ 4 : นโยบายค่าจ้าง 15,000 บาทต่อเดือน สำหรับนักศึกษาจบใหม่ปริญญาตรีจะกระทบภาครัฐมากกว่า

นโยบายดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อภาครัฐและบริษัทใหญ่ๆ เป็นหลัก ข้อมูลปัจจุบันแรงงาน 1.7 ล้านคน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน แรงงานจำนวนนี้กว่าครึ่งอยู่ในภาครัฐ และกลุ่มแรงงานที่ภาครัฐจ้างผู้ที่จบการศึกษาปริญญาตรีเป็นจำนวนมากอยู่ในภาคการศึกษา (ครู) ส่วนกลุ่มที่อยู่ในภาคเอกชนเกือบครึ่ง (49%) ทำงานในองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ ที่จ้างลูกจ้างมากกว่า 50 คน

5 ลูกจ้าง 1.7 ล้านคน ที่จบปริญญาตรี ได้รับค่าจ้างน้อยกว่า 15,000 บาทต่อเดือน

ข้อเท็จจริงที่ 5 : ที่ผ่านมาผลการบังคับใช้นโยบายค่าจ้างขั้นต่ำไม่ครอบคลุมและทั่วถึง

ปัจจุบันค่าจ้างขั้นต่ำตามกฎหมายในแต่ละจังหวัดแตกต่างกัน ตั้งแต่ 159 บาทต่อวัน ที่พะเยา ถึง 221 บาทต่อวันที่ภูเก็ต แต่การปฏิบัติตามนโยบายไม่ทั่วถึง เพราะ 39 จังหวัด มีค่าจ้างเฉลี่ยที่ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ ถ้าจะให้แรงงานไทยได้รับประโยชน์จากนโยบายใหม่การบังคับใช้นโยบายค่าจ้างขั้นต่ำต้องดีกว่านี้

ข้อเท็จจริงที่ 6 : ที่ผ่านมามีค่าจ้างแรงงานไทยไม่ค่อยโตจริงๆ

มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้ค่าจ้างโตขึ้นกว่านี้ แต่คำถามคือ วิธีไหนที่ดีที่สุดที่จะทำให้ค่าจ้างโตได้อย่างยั่งยืน

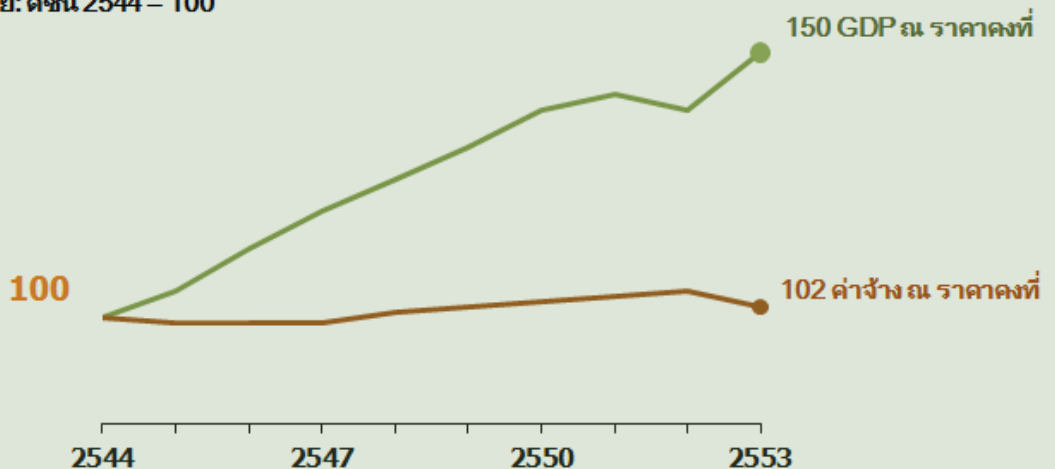
ซึ่งจากข้อมูลที่ผ่านมามีการเติบโตของผลผลิตมวลรวมภายในประเทศ (GDP) ไม่ค่อยได้นำไปสู่ค่าจ้างแท้จริงที่สูงขึ้น 10 ปีที่ผ่านมา GDP ของไทยโต 50% ในมูลค่าที่แท้จริง แต่ค่าจ้างที่แท้จริง (ค่าจ้างหักเงินเฟ้อ) แทบจะไม่โตเลย เพราะค่าจ้างเติบโตใกล้เคียงกับอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น สิ่งที่น่าสังเกต คือ การเติบโตที่ช้าของค่าจ้างที่แท้จริง **เห็นได้ชัดเมื่อมองจากทุกมิติ** ไม่ว่าจะเป็นรายภาค รายอุตสาหกรรม รายอาชีพ และระดับการศึกษา

ซึ่งทำให้เศรษฐกิจไทยยิ่งวันยิ่งพึ่งพาการส่งออก เพราะถ้าค่าจ้างแท้จริงของคนไทยไม่โต ยากที่จะทำให้อุปสงค์ภายในประเทศโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง

6 แม้ว่า GDP ของประเทศไทยจะเพิ่มขึ้นแต่ค่าจ้างกลับไม่เพิ่ม

GDP ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง
แต่ค่าจ้างกลับไม่เพิ่ม

หน่วย: ดัชนี 2544 = 100

ที่มา: ข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สภาพัฒน์) กระทรวงพาณิชย์ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และการวิเคราะห์โดยบริษัท ดีแอดไวเซอร์ จำกัด

ข้อเท็จจริงที่ 7 : ผลิตภาพของแรงงานไทยก็โตช้าเหมือนกับ

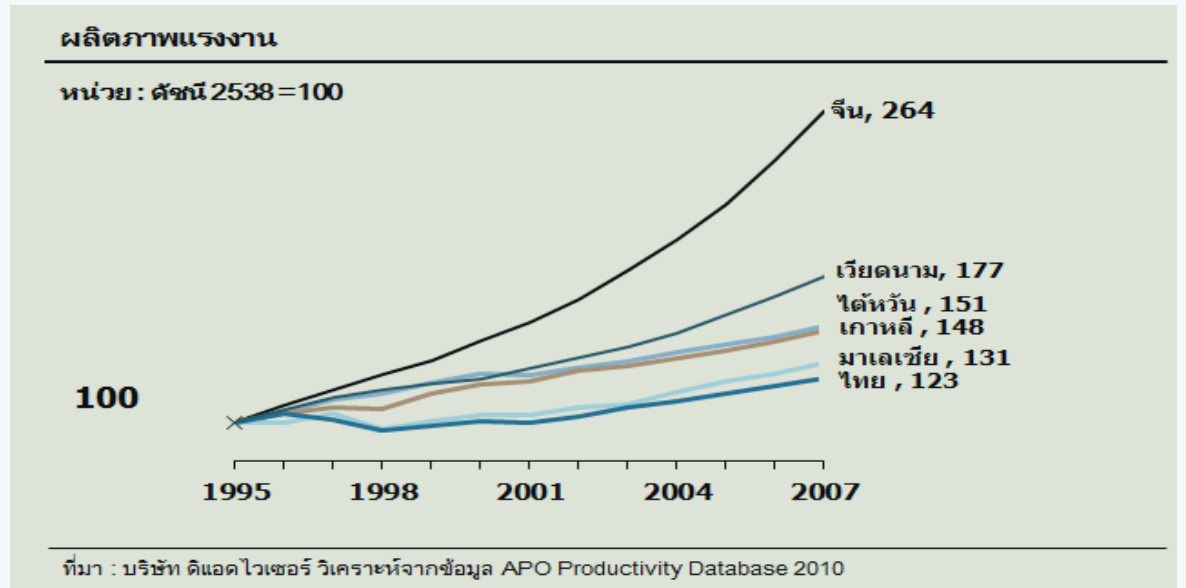
บริษัทจะสามารถจ่ายค่าจ้างได้เพิ่มขึ้นถ้าราคาสินค้าที่บริษัทผลิตสูงขึ้น (move up the value chain) หรือแรงงานสามารถผลิตสินค้าและบริการได้มากขึ้น (เพิ่มผลิตภาพแรงงาน) แต่ประเทศไทยขาดปัจจัยที่จะเพิ่มค่าจ้างทั้ง 2 ตัว เพราะราคาขายสินค้าหลายอย่างที่เรารผลิตไม่ค่อยโต ตัวอย่างเช่น

สินค้าประเภทอิเล็กทรอนิกส์ สินค้าประเภทนี้เท่ากับ 27 % ของการส่งออกของเราทั้งหมด แต่ระหว่างปี 2543-2553 ราคาส่งออกของสินค้าเหล่านี้ (คิดเป็นดอลลาร์สหรัฐ) โตเฉลี่ยเพียงปีละ 1% เท่านั้น

ดังนั้นการแข็งค่าของค่าเงินบาท ก็หมายความว่า ราคาขายที่ได้รับเป็นบาทแทบไม่โตขึ้นเลย นอกจากนี้ การเติบโตของผลิตภาพแรงงานไทยก็โตช้ากว่าประเทศอื่นในภูมิภาค โดยระหว่างปี 2536-2550 การเติบโตของผลิตภาพแรงงานไทยโต 23% ต่ำกว่า มาเลเซีย (31%) ใต้หวัน (51%) และเวียดนาม (77%)

ถ้าเราต้องการให้ค่าจ้างที่แท้จริงโตอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน สิ่งที่เป็นจริง ๆ คือ เราต้องลงทุนอีกมาก เพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าของเรา **และต้องเพิ่มผลิตภาพแรงงาน** แต่การลงทุนก็เป็นอีกด้านหนึ่งซึ่งเศรษฐกิจไทยยังรั้งตัวย่อยู่ ประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในภูมิภาคที่มูลค่าการลงทุนแท้จริงทั้งภาครัฐและเอกชนต่ำกว่าช่วงก่อนวิกฤติปี 2540 อย่างมีนัยยะ

7 ผลิตภาพแรงงานไทยต่ำกว่าประเทศอื่นในภูมิภาค

ข้อเท็จจริงที่ 8 : เราต้องทำอย่างอื่นอีกมากควบคู่ไปกับดำเนินนโยบายแรงงาน

อันนี้อาจจะฟังดูเหมือนเป็นความเห็นมากกว่าข้อเท็จจริง แต่เป็นความเห็นที่มาจากความจริง จากข้อมูลต่างๆ สื่อชัดเจนเรื่องความจำเป็นที่จะเพิ่มค่าจ้างแท้จริงเพื่อที่จะยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนและเสริมอุปสงค์ภายในประเทศ แต่การเติบโตที่ล่าช้าของผลิตภาพแรงงาน ก็สื่อว่าการขึ้นค่าจ้างต้องทำควบคู่ไปกับการทำอย่างอื่นอีกมากมาย ถ้าค่าจ้างที่แท้จริงโตเร็วกว่าผลิตภาพ จะทำให้ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยลดลงโดยปริยาย ซึ่งน่าเป็นห่วงอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการอ่อนค่าของเงินดอลลาร์ และจะนำไปสู่การแข็งค่าของค่าเงินบาท

เราไม่สามารถยกระดับรายได้ของคนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนได้ โดยการออกกฎหมายหรือกฎหมายเพียงอย่างเดียว ถ้ามันง่ายขนาดนั้นทุกประเทศคงทำไปแล้ว และความยากจนคงไม่มีในโลก ดังนั้นการขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำเพื่อให้ได้ผลที่ยั่งยืนและต่อเนื่อง ควรทำแบบค่อยเป็นค่อยไป **สอดคล้องกับภาวะตลาดและการเพิ่มขึ้นของผลิตภาพที่แท้จริงของแรงงานไทย**

การเพิ่มผลิตภาพแรงงานไทย เป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับประเทศไทย เพราะยิ่งวันเรายิ่งขาดแคลนแรงงาน จากการชราภาพของประชากรไทยจะทำให้การเติบโตเฉลี่ยของแรงงานไทย

การลงทุนและการยกระดับขีดความสามารถของแรงงาน ต้องทำควบคู่ไปกับนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำมิฉะนั้นการเพิ่มขึ้นของค่าจ้างขั้นต่ำจะช่วยเฉพาะแรงงานบางกลุ่ม อาทิเช่น พนักงานในบริษัทใหญ่ๆ ใน แต่จะไม่ช่วยประชาชนอย่างทั่วถึงทุกคน เราคงไม่อยากเห็นสถานการณ์ที่แรงงานเพียง **บางกลุ่ม** ได้รับประโยชน์จากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำ แต่นำไปสู่เงินเฟ้อและค่าครองชีพที่สูงขึ้นสำหรับ **ทุกคน** ในประเทศ และคนที่ได้รับผลกระทบหนักสุดคือแรงงาน เช่น เกษตรกร พ่อค้าแม่ค้า คนขับแท็กซี่ เป็นต้น ที่ไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายค่าจ้างขั้นต่ำและต้องเผชิญกับปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามไปด้วย

สถาบันอนาคตไทยศึกษา

มูลนิธิสถาบันอนาคตไทยศึกษา
THAILAND FUTURE
FOUNDATION

Tel: 02 264 5481-3

Fax: 02 264 5480

Email: network@thailandff.org

www.thailandfuturefoundation.org

ENGAGE * ANALYZE * INFORM

ข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในรายงานฉบับนี้เป็นการเก็บรวบรวมจากแหล่งข้อมูล
ข่าวสารที่เชื่อได้ว่าน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตาม สถาบันอนาคตไทยศึกษา
("สถาบัน") ไม่ว่าจะป็นองค์กร ผู้บริหาร หรือพนักงานไม่ขอรับรองและ
รับประกันความถูกต้องของข้อมูลหรือข้อความใดๆ ในรายงานฉบับนี้
รวมทั้งลำดับ เวลา ความเป็นปัจจุบัน ความสมบูรณ์ ความเหมาะสมเพื่อ
วัตถุประสงค์ของรายงานฉบับนี้ ไม่ว่าจะป็นข้อมูลจากบุคคลที่สามหรือ
ข้อมูลอื่นใด หากเกิดความสูญเสียหรือเสียหายแก่ผู้ใช้บริการหรือบุคคล
อื่น ไม่ว่าจะจากการประมาทเลินเล่อ หรือการละเว้นทั้งหมดหรือบางส่วน
ในการจัดหา รวบรวม ตีความ ตัดต่อ หรือเขียนรายงานนี้ ไม่ว่าจะใน
ลักษณะใดๆ ก็ตาม สถาบันฯ จะไม่รับผิดชอบแต่อย่างใดทั้งสิ้น

ความเห็นใดๆ ที่ปรากฏในรายงานฉบับนี้ถือว่าเป็นความคิดเห็น/มุมมอง
ส่วนบุคคล โดยการตัดสินใจจะอยู่ภายใต้สมมติฐานซึ่งอาจจะ
เปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ สถาบันฯ ขอสงวนสิทธิ์ที่จะเปลี่ยนแปลงข้อมูลที่
อยู่ในรายงานฉบับนี้ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า

อนึ่ง การใช้หรือเผยแพร่เนื้อหา และ/หรือข้อมูลใดๆ ในรายงานฉบับนี้ไม่
ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสถาบันถือเป็นการ
ต้องห้ามโดยเด็ดขาด